

TORKON MAJAN TARINA

Leena Manner

TORKON MAJAN TARINA

Leena Manner

TORKON MAJAN TARINA

© 2018 Leena Manner

Taitto: Juho Nummi

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-800-347-2

TURKON MAJA:

Syngyt unelmissani jo vuosia sitten
naailnan turuilla - annoin

Huonasin - tunsin: kuinka kuljonne
tietänne aistein turtunein - rannoin:

"tuojetanne "kehityksen kulkuaun"
elintaseon - Kun vain ei
joutuisi jälkeen toisista
sokasta - rannoista - ja
joutuisi paikka-kuppeen-sulkuaun"

unehaan näin kaunannan - kallein-
nan:

Tänä ma ja luonto - on
yhäkin se sana suori -

joka kerran setaja vuosia sitten -
Onalla voimallaan toi ja vangitsi
kulkijan loppelaisen - Turkon
- eräniehen - kakestajan -

Karun rannan kaunistaa vieläkin luoti -
järven pintaan kuvastuu hongan
varja - heuttaa huonkain -
Soittaa netas - teeri

Kato ja kuuntele - vaikene:

Toit ehkä löytää sydämesi

oikean eväimen TÄÄLTÄ .

ALUKSI

Torkon majan rakennutti Ruhtinan koulun opettaja, sittemmin kotiseutuneuvos Martti Manner kalamajaksi Hossan Huosiusjärven rantaan vuonna 1956. Maja sijaitsi hänen appensa Juntusrannan Perttulan Kalle Juntusen eli Perttu-Kalle nuoremman kalapaikalla Lätäköksi kutsutun lahden rantatörmällä.

Maja ei ollut mikään erakoiden piilopirtti. Siellä vieraili ystäviä, sukulaisia ja satunnaisia kulkijoita, jotka kaikki saivat nauttia mökin isännän vieraanvaraisuudesta. Eikä opettajan perhe tietenkään pysynyt poissa, vaan kalamajasta tuli oikeastaan heti sen valmistuttua kolmilapsisen perheen kesämökki, Mannerin mökki. Se oli ensimmäisiä kesämökkejä Hossassa, jonne monet Martin opettajakollegat myöhemmin rakensivat omansa.

Torkon majan emäntä Maila Manner on Juntusrannan Perttulan tyttöjä, jolla on laaja suku Suomussalmella ja hajaantuneena ympäri Suomea. Myös näille Perttu-Kalle ja Saimi Juntusen jälkeläisille Hossan mökki on ollut tärkeä lomapaikka kesäisin.

Martti Manner syntyi vuonna 1925 Viitasaarella, mutta Suomussalmesta tuli hänelle rakas kotiseutu koko hänen aikuiselämänsä ajaksi. Toimiessaan kunnan luottamustehtävissä, valtuustossa ja matkailu- ja kotiseutulautakunnan puheenjohtajana, museo- ja historiatoimikunnissa tai arkeologisten ja kulttuuriharrastusten parissa hän kohtasi valtavan määrän ihmisiä. Monet näistä poliitikoista, kulttuuripersoonista, arkeologeista tai toimittajiista vierailivat Torkon majalla jättäen merkkinsä mökin vieraskirjaan.

Torkon majan tontti oli valtion, siis Metsähallituksen maalla. Kun Hossan retkeilyalue perustettiin vuonna 1979 – Martti Manner oli aloitteentekijänä ja ajamassa asiaa – jäi mökki retkeilyalueen sisään. Huosiusjärven polku kulkee aivan mökin läheltä. Martin kuoleman jälkeen vuonna 2002 tontin pitkäaikainen vuokrasopimus uusittiin vielä Maila Mannerin nimiin, mutta sen ehdoton takaraja oli vuoden 2012 loppu. Niinpä Torkon maja purettiin viidenkymmenen kuuden vuoden jälkeen.

Näinä vuosina Torkon majalla kasvoi kaksi sukupolvea oppien rakastamaan Suomen luontoa ja Hossaa, sen karuja kankaita ja kirkkaita vesiä. Martti ja Maila Mannerin lapset Riitta, Risto ja Markku viettivät

TORKON MAJA
MÄRKELIEN, KEEÄSÄSENTÖ

siellä kaikki lapsuutensa kesät ja palasivat mökille omien lastensa kanssa yhä uudelleen. Vielä sitä seuraavankin sukupolven vanhimmat lapset ehdivät tutustua Torkon majaan.

Martti Manner kertoi tarinaa siitä, mistä mökki oli saanut nimensä: Elipä muinoin lappalaisnoita Torkko nimeltään. Kerran hänen kulkiesaan Huosiharjulla hänen jalkansa lipesi ja hän liukua luikaisi alas rinteitä kosken rantaan. Paikkaa alettiin kutsua Torkonluikeaksi. Ja muinaisella Torkolla oli tietysti asumus paikalla, johon Mannerin mökki rakennettiin. Mökin pihaan isäntä pystytti kannosta poroa muistuttavan toteemieläimen, Torkon, joka vartioi paikallaan vuosikymmenet majansa rauhaa.

Tutustuin Torkon majaan ensimmäisen kerran keväällä 1982 tulevan puolisoni Risto Mannerin mukana. Samalla kun minusta tuli perheen jäsen, sain kiintyä Hossaan ja mökkiin, lumoavaan paikkaan, josta tuli osa sielunmaisemaani. Mutta Torkon majan historia ei ole vain perheen ja suvun historiaa. Se on osa Hossan ja Suomussalmen kulttuurihistoriaa. Sen lähteenä ja tämän kirjan runkona ovat mökkikirjat, joihin niin isäntäväki kuin vieraat ovat vuosien varrella tehneet omat merkintänsä. Kirjan valokuvat ovat peräisin Mannerin perheen kokoelmista ja piirrookset majan päiväkirjoista. Päiväkirjan pito alkoi säästä, jäiden lähdöstä ja kalansaa- liista, mutta laajeni eri kirjoittajien mielen mukaan muihinkin aiheisiin. ■

VUODENKIERTO LUONNOSSA

Jätin seuraavat säkeet jälkipolville muistoksi Kangaslammin laavulle
6.7.2005:

*Runon ja suven päivänä
Hakkerin kanssa lenkillä.
Vielä Hossassa käki kukkuu,
mättäällä lakka supussa nukkuu,
karpalonkukkien rivi niin hempeä.
Aurinko paistaa, tuuli on lempeä.
Ulpukan keltaa, kuikkia kaksi
lampien läikyssä. Kauniimmaksi
maailma tuskin tulla voi.
Ikuisuuden humina männyissä soi.*

Hossassa aika ei etene suoraviivaisesti, vaan monina yhtäaikaisina
Heri mittaisina sykleinä eli kiertokulkuina. Päivän ja yön vaihtelu,
maapallon pyörähdys akselinsa ympäri, on lyhin sykli. Vuodenajat, maan
kierto auringon ympäri, on Torkon majan asukkaalle ehkä merkittävin.
Ja vielä ovat eri eliölajien sukupolvien kierrot, ihmisen mukaan luettuna.

Ihmisen riippuvaisuus luonnosta on Torkon majalla ilmiselvää ja
vuorovaikutus luonnon kanssa elinehto. Luontosuhde on moninainen,
yhtä aikaa käytännöllinen, tutkiva ja esteettinen. Sääet ja ilmat vaikutta-
vat kaikkeen, eivät vain viihtymiseen vaan ennen kaikkea kalan kulkuun,
marjojen kypsymiseen ja sienisatoon. Ensimmäisinä vuosina Martti-isän-
tä piti tarkkaan kirjata jäiden lähdöstä ja kevättulvan korkeudesta. Hän
teki myös yhteenvetoja kuluneen kesän säätiloista kuten esimerkiksi
vuonna 1961: ”*Alkukesäkuu kuuma – yksi viikko heinäkuuta samoin.
Muuten ankara sadekesä – ei kuitenkaan kylmää.*” Tai näin: ”*OLENPA
AURINKO SUOMEN TAIVAALLA! TÄNÄ KESÄNÄ PÄÄTIN PAIS-
TAA IHMISTEN ILOKSI. Hyvä oli kesäkuu – hyvä heinäkuu. +25° – noin
yleensä. ON MARJAA on kalaa! Kiitos Taivahan Taatolle. Pannaan muis-
tiin tämä kesä 1986.*”

Tyypillistä Hossan säille on niiden nopea vaihtelu. Toukokuussa on usein lämmin jakso, jolloin lumet sulavat ja jäät lähtevät ja puihin – niihin vähiin koivuihin, pajuihin ja pihlajiin, joita Huosiusjärven rannoilla kasvaa – puhkeavat lehdet. Kesäkuun alussa seuraa kylmä jakso, joka pahimmillaan kestää juhannuksen yli. Heinä- ja elokuiden säissä ei ole senkään vertaa säännönmukaisuutta. Helteet tulevat jos ovat tullakseen yleensä idästä, josta jo vanha kansa tiesi pitkien poutien tänne saapuvan. Mutta yhtä lailla sadetta tarvitaan ja saadaan.

Nopea sään muutos tapahtui esimerkiksi vuoden 1984 kesäkuun alkupäivinä: *”Tulimme helteisenä kesäpäivänä +25°C – Maila poimi liivisillään korvasieniä – saalis yhteensä 1,5 sankollista + seuraavana päivänä ½ sankkoa. Seuraavana aamuna heräsimme ja – VOI KAUHISTUS – vain +7° lämmintä. Ja niin tuli kova balla. 13.–14.6. vielä viileää. Saa nähdä tuleeko marjan marjaa!”*

Vuonna 1958 jäät lähtivät Huosiusjärvestä kesäkuun ensimmäisenä päivänä, seuraavana vuonna jo 8.5., mikä on varhaisin mökkikirjaan merkitty jäänlähdon päivä. Saman päivämäärän kohdalla vuonna 1976 sanotaan: *”Talvi on kova ja jäät paksut.”* Useimmiten jäät ovat lähteneet

toukokuun lopupuolella. Kevättulvan korkeus riippuu lumen määrästä ja kevään säistä. Aurinkoinen kevät haihduttaa hanget huomaamatta, mutta sateisena keväänä vesi voi olla puoli metriä normaalia korkeammalla. Sellaisia tulvakeväitä sattuu muutama vuosikymmenessä. Esimerkistä kevään kääntymisestä kesäksi käyvät vuoden 1972 merkinnät:

16.4. Kevät aikaisin tulossa! Verkkoja Huosivirran alla. 2 m-detta + pikku lohi. Ongella ahvenia. 29.4. Ei tullut aikaista kevättä! Vappu ylihuomenna. Takatalvi! Uutta lunta 25 cm.

19.5. Lämmin tuli, +16° illalla klo 17.00. Pienet poreet – ei isoa tulvaa! Verkkoja Iikosken alla! 20.–21.5. I Hellettä +20°C varjossa. II päivä: Vesisade – järvi auki Kassun nie-meen! Jos tulisi tuuli niin heti veisi. Kalaa niukalti. Helators-tain seutuun 3,5 kg lohi Mykräsalmesta. Erittäin punalihai-nen naaras!

31.5.–1.6. Ukin kanssa kesän avaus. Kalaakin tuli lop-pujen lopuksi mukavasti. Lämpö siinä +10–12°C, välillä sa-

Torkon maja oli opettaja Martti Mannerin mökki Hossassa vuosina 1956–2012. Sen tarina koostuu otteista mökin päiväkirjoista ja valokuvista, jotka kirjoittaja on nivonut yhteen. Sen kautta aukeaa näkymä Hossaan ajalta ennen kansallispuistoa, luontoon, kalastukseen ja mökielämään lukuisine vieraineen.

ISBN: 978-952-800-347-2

